

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Det här året liknar inte något annat som vi tidigare har upplevt. Med en pandemi som ännu är långt ifrån över påverkas vi alla på olika sätt både i familjen, på fritiden och i samhället i övrigt. Flera av planerade aktiviteter har inte kunnat genomföras eller blir inte av på grund av de restriktioner som folkhälsomyndigheten har ålagt oss. Många av Elin Wägner-sällskapets medlemmar är ju dessutom 70+ och vi har då särskilda regler att ta hänsyn till.

Årets seminarium kan vi därför inte genomföra utan vi får skjuta upp det till hösten 2021. Bokmässan i Göteborg, som vi alltid brukar delta i, är också inställd i år.

Elin Wägner-dagen med föredrag av Ida Andersen med rubriken "Att skriva i Elin Wagners hägn", ställdes in men vi hoppas kunna bjuda in Ida vid ett annat tillfälle. Kaffe och ostkaka, som varit tradition denna dag, fick var och en ordna själv hemma vid köksbordet!

Årsmötet den 16 maj lyckades vi genomföra med hjälp av en digital plattform, ett tjugotal medlemmar deltog i förhandlingarna. Ytterligare några hade godkänt förslagen till beslut i förväg, vilket var möjligt via hemsidan.

Hela styrelsen stannar kvar ännu ett verksamhetsår, namnen finns på hemsidan. Årsmötet bekräftade förra årets beslut att ändra räkenskapsår till kalenderår från 2021.

Elin Wägner-sällskapet 30 år. Vi hade tänkt fira i samband med seminariet men eftersom detta är inställt försöker vi uppmärksamma jubileet vid ett senare tillfälle.

Som avslutning vill jag påminna om vår hemsida där vi lägger in nyheter och annat som vi vill delge er och som kan vara bra att känna till. Prenumerera gärna på hemsidan så ni inte missar något!

Elin Wägner har väl aldrig varit så omtalad och omskriven som just nu. Ändå sjunker vårt medlemsantal och det är sorgligt eftersom medlemsavgiften är viktig för verksamheten. Vi ber våra medlemmar om hjälp att värva nya medlemmar!

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Foto: Sveriges Radio

Väckarklockan Greta Thunberg

Greta Thunberg tilldelas Elin Wägner-sällskapets Väckarklocka 2020 eftersom hon med stor kunskap, mod och beslutsamhet visat hela världen att hon är en viktig väckarklocka för vår miljö.

Elin Wägner-sällskapet planerar att dela ut Väckarklockan i november. Hur och när meddelas genom hemsidan. Något besök av Greta lär vi inte få men kanske en digital hälsning.

Gretas oro för människans påverkan på klimatet och utvecklingen ledde till att hon ägnade sig åt ett unikt kunskapssökande inom klimatforskningen. Med sin skolstrejk för klimatet utanför det svenska riksdagshuset i augusti 2018 startade hennes engagemang i offentligheten. Sedan dess har hon på kort tid blivit en av världens 100 mest inflytelserika personer. Hennes kamp för en hållbar utveckling har gett eko över hela världen.

Hon har hållit uppmärksammade tal vid FN:s klimatkonferens i Katowice på inbjudan av FN:s generalsekreterare Antonio Guterres, vid World Economic Forum i Davos, vid EU-konferens inför Europaparlamentet i Strasbourg, inför senaten i Rom, vid Storbritanniens parlament i London, vid FN:s klimatkonferens i New York, i USA:s kongress i Washington och vid FN:s senaste klimatkonferens i Madrid.

Hennes skolstrejk för klimatet har lett till veckovis återkommande manifestationer under mottot *Fridays for Future* över hela världen. Hennes kamp omfattar även mänskliga rättigheter.

Greta Thunberg har tilldelats ett stort antal internationella utmärkelser. Hon har utsetts till Årets Europé och erhållit Right Livelihood Award, utsetts till hedersdoktor vid Mons universitet i Belgien och Tidskriften *Time* utsåg henne 2019 till "Årets person", med motiveringen:

För att hon slagit larm om människans rovgiriga relation till det enda hem vi har, för att hon till en splittrad värld bidragit med en röst som överskrider bakgrunder och gränser, för att hon visar oss alla hur det kan se ut när en ny generation styr.

I sommar gjorde Greta också en uppmärksammad debut som sommarprat�are på radion!

Greta Thunberg fortsätter kampen för miljön, freden och mänskligheten helt i Elin Wägners anda och låter hälsa att det är med glädje, tacksamhet och självklarhet som hon blir årets mottagare av Väckarklockan.

Elin Wägner ler nog stolt i sin himmel!

Anna-Lisa Kjellström

Sommaren på Lilla Björka

Även aktiviteterna på Lilla Björka har tagit paus i sommar. Inga stipendiater, ingen utställning eller föredrag i det stängda huset.

Men – öppet kyrkstall och skrifvarstuga med utställningar och försäljning och ett stort välkommen till att vandra i parken, gå tipsrunda eller åka bil eller cykla i Elins trakter. Eller att slå sig ner med kaffekorg på solverandan eller utanför skrifvarstugan med utsikten av "flera nyanser av avståndsblått".

Anteckningarna i gästboken vittnar om att många denna sommar tagit chansen att turista i Sverige. Några citat av besökare finns på sid 4.

En "besvärlig" författare

Det går inte att komma ifrån. Den som skriver om Elin Wägner utgår från, och är beroende av, Ulla Isakssons och Erik Hjalmar Linders magnifika biografi i två delar. Med dessa som plattform görs kortare eller längre utflykter även i årets nyutkomna böcker: Ulrika Knutsons *Den besvärliga Elin Wägner* och Per Wirténs *Europa, ständigt detta Europa*. Knutson tar helhetsgrepp på Elin Wägners hela liv och författarskap. Wirtén djupdyker i åren 1921-24.

Ulrika Knutson, som i sin bok om Fogelstadskvinnorna meddelade att hon inte tycker om Elin Wägner, har välformulerat med bred pensel, emellanåt doppad djupt i bläcket, skrivit en såväl djup som lättsam biografi på 390 sidor. Lustfyllt, som det tycks, har Knutson grävt sig igenom delar av Elins brev-

konversationer och arbetsböcker. Referenser till debatt, politik och tidsanda som utgjorde Elin Wägners omvärld berikar. Liksom analyser och tolkningar av till exempel Väckarklocka. Elin Wägner må varit besvärlig, men jag uppfattar att Knutson inte längre ogillar henne även om hon tycks ha svårt för Elins behov av integritet. Visst kan jag ha invändningar mot en del som skrivs, men de drunknar i den gedigna helheten.

Redan Isaksson och Linder redovisar den relation Elin Wägner hade med den konservative, nationalistiske tysken August Ritter von Eberlein under några år på 1920-talet. Knutson utvecklar och spekulerar lite försiktigt medan Per Wirtén grottar ner sig rejält. Han har nämligen ägnat sin bok åt "de bortglömda åren" 1921 - 24 i det Europa som lever med sviterna av Första världskriget.

Elin Wägner hade fått i uppdrag att tillsammans med prästen Gunnar Vall rapportera om situationen i det av Frankrike ockuperade Ruhrområdet. Det var på den resan hon, pacifisten och feministen, träffade den konservative militaristiske tysken. Wirtén lutar sig mot Elin Wägners rapport bok *Från Seine, Rhen och Ruhr*, 1923.

Recension av boken på elinwagner.blogspot.com eller [här](#).

Med en författares rätt tar Per Wirtén sig friheten att spekulera och försöka spinna trådar även där kanske inga finns. Wirtén är imponerad av Elins engagemang men nedslagen av den dysterhet, bitterhet, hemlöshet och flykt som han ser hos henne.

Wirtén läser och tolkar Elin Wägner med sina glasögon. De är inte desamma som mina. Hon är en ganska främmande figur för honom där han sitter på Lilla Björka och försöker förstå. Han begriper inte hur hon resonerat i *Väckarklocka* om hur "framstegsfilosofin" alltmör kommit att likna en härskarideologi där människan stegvis kommer att ta kål på jorden. Wirtén ställer sig på samma sida som kritikerna gjorde när *Väckarklocka* kom ut. Han har svårt, utifrån sina glasögon, att förstå hur en kosmopolit som Elin kunde bosätta sig i Berg - för oss vars värdegrund omfattar "handla lokalt - tänka globalt" finns ingen motsättning alls.

Ett extra plus för att Wirtén i prologen redovisar vad som var kärnan i frisinnat. Något som är lika bortglömt som det skede i Europa som boken förtjänstfullt och välskrivet handlar om.

En fundering efter att ha läst båda böckerna och efter tjugo års föreläsande om Elin: Lyfte hon, som var så oerhört mån om sin integritet, verkligen visiret på det sätt som också de nu aktuella författarna tycks utgå från när de läser brev, arbetsböcker och romaner som ger sken av att vara självbiografiska? Frågan är besvärlig men nödvändig. Elin var härligt besvärlig...

Birger Schlaug

Kvåkarnas roll i radikalpacifismen

Ulrika Knutsons nyutkomna biografi *Den besvärliga Elin Wägner* är fartfylld, rik och spännande läsning, och det är omöjligt att inte bli imponerad av Knutsons kunskap både om Elin Wägner och om vad som rörde sig i hennes samtid.

För den som är intresserad av den mångbottnade Wägner vänder Knutson på många stenar i skildringen av hennes liv – men märkligt nog inte på en del av de viktigaste. Vid de stenar på vilka det står religion gör hon tämligen konsekvent halt. Varför?

Sekulariseringsteorin från 1900-talets första hälft menar att moderniteten tränger undan religionen – de två kan omöjligt samexistera. Det skriver Joel Halldorf om i sin bok *Gud – återkomsten* (2018). Modernismen betraktar religionen som en historisk kvarleva som vetenskapen och det moderna förnuftet ska göra överflödig.

Knutsons biografi är skriven i denna modernistiska anda. Religiösa företeelser omnämns men ges ingen betydelse. I förordet noteras att radikalpacifisten Elin Wägner också är varmt religiös, med tillägget ”besvärligt bara det”. Menar Knutson att Elin Wägners religiösa övertygelse inte hade någon avgörande betydelse för hennes radikalpacifism? Detta trots att Wägner i och med medlemskapet i Vännernas samfund (kvåkarna) blev del av en mer än 300-årig obruten radikalpacifistisk tradition?

Förhållningssättet att endast ta sekulära värderingar på allvar har präglat bilden av Elin Wägner under 1900-talet. Det mesta som skrivits om henne utelämnar religionen som källa och drivkraft, och ändå är religiösa problemställningar så tydligt centrala i hennes romaner.

Karin Boye uppmärksammade dock religionens stora betydelse för Wägners författarskap i en essä publicerad i *Ord och Bild* 1936. Ett citat därifrån:

Kvåkarna blir den fasta punkt hon gång på gång måste återvända till för att åskådliggöra för sig själv hur det utåtriktade arbetet är möjligt, endast om det utgår från en inre samling i kärlek och tillit [...] för Elin Wägner finns ingen funnen och fastslagen form som kan göra anspråk på att vara sista ordet från den evigt levande och evigt verkande anden. Denna levande och verkande ande är den egentliga huvudpersonen i Elin Wägners böcker.

Tidsandan är i våra dagar sådan att det börjar gå att prata om religion igen på ett både sakligt och intellektuellt sätt. Den som vill försöka ge ett sant porträtt av en människa borde inte väja för de religiösa och andliga frågorna, för då utbildar vi bara nya generationer av religiösa analfabeter och går miste om stora både andliga och kulturella värden. /Torbjörn Söderquist

Medlem i Vännernas samfund, kvåkarna

Du ska veta att du är något! Budord av en VÄCKARKLOCKA

”Att vara kvinna över sitt liv” är mitt testamente, säger Barbro Dahlbom Hall, Elin Wägner-sällskapets Väckarklocka 2001, om sin senaste bok. Här binder hon samman trådar och fördjupar sina tankar till en sammanhållen väv på ett sätt som inte alltid funnits i hennes tidigare böcker och i hennes föreläsningar.

Här har hon tänkt klart. Det blir intressant.

Barbro Dahlbom Hall utkristalliserar 10 budord för kvinnor/läsare. De bygger på en djupdykning i hennes arkiv som innehåller anteckningar från ca 40 år som pionjär när det gäller att förena ledarskap, genus och jämställdhet.

I likhet med Elin Wägner har hon kämpat för kvinnors rätt att vara med och bestämma i samhället. År 2001 förärdades hon priset Årets Väckarklocka.

”Du ska veta att du är något!”

Kvinnor ska tillåta sig att hitta sin genomslagskraft och *stråla*. Barbro demonstrerar med sin egen person vad hon menar. När hon kommer in i en föreläsningssal drar hon allas blickar till sig. Ganska snart berättar hon om flera viktiga uppdrag, som hon haft för FN och Sida.

Jag har själv anlitat Barbro som föreläsare för kvinnliga mediechefer. Parallellt med mitt jobb som tv-producent på SVT har jag i 22 år fram till 2017 utvecklat och drivit ledarskapsprogrammet ”Kvinnors ledarskap” på Stockholms universitet. Barbro och jag hade en gemensam väninna i Eva Moberg (1994 års Väckarklocka). Det var Eva som sammanförde oss, eftersom vi arbetade inom samma fält.

”Så här är det – nu ska ni lyssna,” säger Barbro på ett sätt som visar att hon anser att hon vet vad hon talar om när hon lägger fram sina insikter om kvinnor i ledar- och chefsroller.

Hon berättar om sina uppdrag för kvinnor i näringslivet och hur hon också fått inblick i hur män tänker kring att ”släppa fram” kvinnor. I den miljö som skapas på toppnivå uppstår ofta ett klimat som ifrågasätter kvinnor. Hur tacklar man det som kvinna? Barbros svar: Jo, det börjar med att känna till strukturerna som skapar klimatet.

Ingens blickar missar heller Barbros ringar med gnistrande briljanter som dansar i luften medan hon

talat. På flera sätt signalerar hon att hon är kvinna och stolt över det. Det är samtidigt Barbros sätt att dra fokus från sina fingrar som bär spår av den reumatism som hon kämpat med i många år.

Hon har fått kvinnor att tro på sin förmåga att leda och vara chefer - med kvinnliga förtecken.

2008 blev hon utsedd till Årets ledarutvecklare av organisationen Ledarna för ett livslångt arbete med genusmedvetet ledarskap för män och kvinnor. År 2010 fick jag själv samma pris för mina insatser som kursledare och föreläsare om kvinnor och ledarskap. För mig var det en ära att Barbro var där vid vårt bord.

Resonemangen i *Att vara kvinna över sitt liv* cirklar kring de 10 budorden. Det är frestande att citera dem. Här kommer de:

1. Du ska hedra din barndom.
2. Du ska veta att du är något.
3. Du ska inte låta skulden trycka ner dig.
4. Du ska vara stolt över att vara kvinna.
5. Du, bara du, kan ta hand om dig själv.
6. Du ska inte dräpa ditt jag för att vara ledare.
7. Du ska inte tro på framgång utan smällar.
8. Du ska ta vara på den makt du har.
9. Du ska se och förstå strukturerna.
10. Du ska vara kvinna över ditt liv.

Det är intressant att läsa vad medvetandelyftet kring "metoo" betytt. Förordet till boken avslutas med: "Det här är min berättelse om hur vi förberedde det samhälle som födde metoo."

Stolt över sin insats samtidigt som hon frågar sig hur vi kunde vara blinda för hur sexuella trakasserier varit och är ett av många effektiva sätt att hålla tillbaka kvinnor i arbetslivet. Nämligen att slå under bältet.

Cecilia Zadig

Vad ska vi ha samhället till?

Birger Schlaug brukar säga att det var Elin Wägner som gjorde honom till miljöpartist! I sin nya bok *Vad ska vi ha samhället* till inleder han varje kapitel med ett Elin Wägner-citat. Dessutom förekommer hon titt som tätt i texten. Som avslutning en fiktiv intervju med Elin Wägner själv.

Medlemmar i Elin Wägner-sällskapet får köpa boken till ett 20-30 procent lägre pris än nätbokhandlarnas! Uppge koden EW så får du den för 200 kr inkl.frakt. Beställ via schlaug.provoka@gmail.com.

Tre vinnare av bokpris.

Bland medlemmar som betalade in årsavgiften före 1 juli har vi dragit tre vinnare, som med det här utskicket får *Fru Hillevis dagbok* med texter ur *Idun* av Elin Wägner: *Maria Bergström*, Västerås, *Bertil Närenbäck*, Växjö samt *Anna Pia Åhslund*, Halmstad

Nytt om Elin Wägner

En uppstickare på förlagsmarknaden, The Sublunar Society, inriktar sig på verk av svenska klassiker. Nu, när Elin Wägners texter 70 år efter hennes död blivit fria, har förlaget givit ut nästan alla hennes verk både som tryckta böcker och i digital form. Ett initiativ som alla Elin Wägner-vänner är mycket tacksamma för.

Böckerna säljs genom Bokus.com och Adlibris.com

Lästipset

Hur har jag kunnat missa Nina Burtons fina bok *Den nya kvinnostaden: om pionjärer och glömda kvinnor under två tusen år*, som kom för flera år sedan? En uppslagsbok med litterära kvaliteter, som berättar om kvinnor som haft betydelse på musikens, konstens, filosofins och naturvetenskapens områden. Pionjärer inom många områden med villkor och begränsningar som rätt för halva mänskligheten. Men det är också en bok fylld av berättelser och reflexioner, en skildring av en nutida kvinnas sökande efter förebilder att hämta mod ifrån. /mes

Citat ur Lilla Björkas gästbok 2020

Stämningsfull miljö. Lärorik tipsrunda.

Mycket fint att se. NI tar väl hand om Elin Wägners minne.

Tack för titten, vi fikade på verandan.

Tack för trevlig tipsrunda i vacker natur, trots regnväder.

Ingen tipsrunda, eftersom regnet vräker.

Tack för en fin tur bland hus, blommor och historia.

Hoppas allt är "normalt" nästa år.

Fin dag i Elin Wägners omgivning.

Tack för din gärning, Elin Wägner.

Regnig eftermiddag i Elins skrifvarstuga.

Informativ utställning om en imponerande kvinna.

Spännande historisk miljö. Oerhört vackert. Vi passade på att gå tipsrundan. Köpte tre böcker som ska läsas under semestern.

Fint och välorganiserat!

Tack Elin! Både för det du såg till att bli verklighet och att vi idag får besöka dig.

En spännande person som fortfarande har relevans.

Skicka bidrag till nästa Bergsluft före 1/11 2020

Elin Wägner-sällskapet. Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 727 74 40, amwillebrand@hotmail.com